

دانشکده علوم اداری و اقتصادی

گروه مدیریت

گرایش رفتار سازمانی

رساله دوره دکتری

ارائه الگوی رفتاری سرمایه گذاران خراسان رضوی

استادان راهنما:

شمس الدین ناظمی

فریبرز رحیم نیا

استاد مشاور:

محمد لگزیان

نگارش:

سید مرتضی غیور باغبانی

دی ماه ۱۳۹۲

دانشکده علوم اداری و اقتصادی

گروه مدیریت

عنوان رساله:

ارائه الگوی رفتاری سرمایه گذاران خراسان رضوی

نگارش:

سید مرتضی غیور باغبانی

ارائه شده جهت دریافت درجه دکتری

در رشته مدیریت گرایش رفتار سازمانی

استادان راهنما:

شمس الدین ناظمی

فریبرز رحیم نیا

استاد مشاور:

محمد لگزیان

دی ماه ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی
دانشکده علوم اداری و اقتصادی

صور تجلسه دفاع از رساله دکتری

جلسه دفاع از رساله آقای سید مرتضی غیور باغبانی دانشجوی دوره دکتری رشته مدیریت گرایش رفتار سازمانی در ساعت 15 روز شنبه مورخ 1392/10/28 در محل کلاس 22 دانشکده علوم اداری و اقتصادی با حضور امضا کنندگان ذیل تشکیل گردید. پس از بررسی های لازم، هیأت داوران رساله نامبرده را با نمره به عدد ۵-۷-۱-۸-۱۰ به حروف پنج و هفتاد و یک با درجه بسیار خوب مورد تأیید قرار داد / نداد.

عنوان رساله

ارائه الگوی رفتاری سرمایه گذاران خراسان رضوی

هیئت داوران

ردیف	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	سمت	نام دانشگاه	سامضا
1	دکتر شمس الدین ناظمی	استاد	استاد راهنما	فردوسی مشهد	
2	دکتر فریبرز رحیم نیا	دانشیار	استاد راهنما	فردوسی مشهد	
3	دکتر محمد لگزیان	دانشیار	استاد مشاور	فردوسی مشهد	
4	دکتر احمد علی خائف الهی	دانشیار	استاد مدعو	تربیت مدرس تهران	
5	دکتر سعید مرتضوی	استاد	استاد مدعو	فردوسی مشهد	
6	دکتر محمد حسین ودیعی	دانشیار	استاد مدعو	فردوسی مشهد	
7	دکتر علی شیرازی	دانشیار	نماینده تحصیلات تکمیلی	فردوسی مشهد	
8	دکتر مصطفی کاظمی	دانشیار	مدیر گروه	فردوسی مشهد	

تعهدنامه

اینجانب **سید مرتضی نبیور باغبانی** دانشجوی دوره دکتری رشته مدیریت رفتار سازمانی دانشکده

علوم اداری و اقتصادی دانشگاه فردوسی مشهد نویسنده رساله: ارائه الگوی رفتاری سرمایه گذاران

خراسان رضوی تحت راهنمایی دکتر شمس الدین ناظمی متعهد می شوم:

- تحقیقات در این رساله توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در رساله تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد و مقالات مستخرج با نام «دانشگاه فردوسی مشهد» و یا « Ferdowsi University of Mashhad » به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی رساله تاثیر گذار بوده اند در مقالات مستخرج از رساله رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است، اصل رازداری، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده) متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

تقدیم به:

پدر گرامتقدرم و مادر عزیزم که دعای خیرشان، همواره

اطمینان بخش روح و روانم است

و

همسر مهربانم که وجودش امید بخش زندگی من است

من لم یسکر المخلوق، لم یسکر الخالق

راز و رمز پویای علم و کشف معانی بدیع و تجلی جلوه های شهودی معرفت، کیمیایی است که آسمان علم به برکت سیما و سیره ی نورانی نبی مکرم صلی الله علیه و آله و سلم، انسان در بند خاک را به معراج حضور می خواند. امروز سرزمین آباد علم به سر و ش معنوی و مفهوم پیام او بیش از پیش محتاج راهنمایی است که علاوه بر حفظ آبادانی آن در راه اعتلای آن به فرزندان خویش محبت نمایند. بر خود واجب می دانم از بذل عنایت و توجه استاد فرزانه و ارجمند جناب آقای دکتر ناظمی که بزرگوارانه و مشفقانه، این حقیر را هدایت فرمودند، خاضعانه سپاس گویم. تلمذ علمی و اخلاقی در محضر ایشان از جمله لحظات فراموش ناشدنی زندگی خواهد بود و با تمام وجود ایمان آوردم که به راستی معلمی شغل انبیاست.

بر خود واجب می دانم از زحمات بی دریغ و رهنمودهای کریمانه استاد فرهیخته و گرامیم جناب آقای دکتر رحیم نیا، کمال تشکر را داشته باشم. شرح صدر و حسن سلوک خارج از توصیف ایشان، بزرگترین درسی است که از ایشان به یادگار خواهم داشت و سرلوحه اعمالم قرار خواهم داد. بر خود واجب می دانم قدردان رهنمودهای ارزشمند و دقیق استاد عزیزم جناب آقای دکتر لگزیان چه در کسوت مدیریت محترم گروه و چه در کسوت استادی دلسوز، در این مسیر باشم. شایسته و واجب است که از تلاشها و زحمات بی شائبه معلم علم و اخلاق، جناب آقای دکتر مرتضوی صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

بدون شک نیل به موقعیت کنونی مرهون الطاف تمام معلمان و اساتید بنده در سراسر دوران تحصیل است. محبت، ایثار و فداکاری بزرگانی چون حضرت آیت الله مهدوی کنی (دام عزه) و جناب آقای دکتر رضائیان همیشه در ضمیرم باقی خواهد ماند.

دانشکده علوم اداری و اقتصادی

چکیده پایان نامه / رساله

نام و نام خانوادگی دانشجو: سید مرتضی غیور باغبانی	شماره دانشجویی: ۸۷۱۶۲۱۹۰۳۵
استاد راهنمای اول: شمس الدین ناظمی	استاد راهنمای دوم: فریبرز رحیم نیا
استاد مشاور اول: محمد لگزیان	استاد مشاور دوم:
گروه آموزشی: مدیریت	رشته تحصیلی: مدیریت
گرایش: رفتار سازمانی	تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۱۰/۲۸
تعداد صفحات پایان نامه: ۲۱۲	درجه ارزشیابی رساله/ پایان نامه: دکتری - بسیار خوب
عنوان رساله: ارائه الگوی رفتاری سرمایه گذاران خراسان رضوی	
واژگان کلیدی: سوگیری احساسی، سوگیری ادراکی، تصمیم گیری، سرمایه گذار، مالی رفتاری	
<p>چکیده:</p> <p>تصمیم گیری سرمایه گذاران موضوع مورد توجه مباحث مالی رفتاری است. قلمرو مالی رفتاری به چگونگی تصمیم گیری افراد در شرایط عدم اطمینان می پردازد. کانون توجه و هدف تحقیق حاضر ارائه الگوی رفتاری تصمیم گیری سرمایه گذاران بورس خراسان رضوی در قالب شناسایی عوامل رفتاری تاثیر گذار و اعتبارسنجی الگوی رفتاری است. عوامل رفتاری متعددی در این رابطه وجود دارند که مقوله های اصلی آن از قبیل عوامل شناختی، احساسی، شخصیت، فرهنگ و زمان به همراه مفروضات مبنایی در تحقیق، از مرور تئوریا و پژوهشهای مرتبط استخراج و جهت پیش برد مراحل تحقیق، طرح تحقیق ترکیبی در بخشهای کیفی و کمی تحقیق انتخاب و عملیاتی گردید. در مرحله کیفی ضمن اتخاذ استراتژی پدیدارنگاری، مصاحبه های نیمه ساختاریافته عمیق با دوازده تن از خبرگان بازار سرمایه خراسان رضوی که به صورت هدفمند انتخاب شدند، صورت پذیرفت. اطمینان از روایی و پایایی در تحقیق کیفی از طریق اجرای الزامات ارائه شده در مفهوم قابلیت اعتماد لینکلن و گوبا در کنار تحلیل عاملی اکتشافی حاصل گردید. داده های حاصل از مصاحبه ها با استفاده از روش تحلیل محتوا مورد تحلیل قرار گرفت که بیست و چهار مولفه در شش مقوله شناسایی گردید و بر اساس آن پرسشنامه بخش کمی تحقیق طراحی شد. در این قسمت با بهره گیری از استراتژی پیمایش، تعداد ۵۰۰ پرسشنامه به صورت نمونه گیری غیر تصادفی در دسترس توزیع گردید که ۳۱۶ پرسشنامه تکمیل و جمع آوری شد. معیارهای روایی محتوایی و روایی سازه و همچنین آلفای کرونباخ نشان دهنده اعتبار بالای پرسشنامه بود. داده های حاصل از پرسشنامه از طریق نرم افزارهای SPSS و Amos Graphics و با استفاده از روش معادلات ساختاری (تحلیل مسیر) مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق حاکی از این است که سوگیری های شناختی مقدم بر سوگیری های احساسی هستند که در کنار تاثیر عوامل فرهنگی و شخصیت، موجب بروز رفتارهای توده وار در تصمیم گیری سرمایه گذاران بورس خراسان رضوی می شود. شواهد نشان داد که سرمایه گذاران مطمئن و جسور، رفتارهای توده واری کمتری را در تصمیم گیری خود بروز می دهند. همچنین علیرغم تایید تاثیر مقوله زمان در تحقیقات بررسی شده، الگوی رفتاری تصمیم گیری سرمایه گذاران بورس خراسان رضوی متاثر از عامل زمان نمی باشد.</p>	

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱,۱ مقدمه.....
۳	۱,۲ بیان مساله.....
۵	۱,۳ ضرورت و اهمیت انجام تحقیق.....
۷	۱,۴ سوالات تحقیق.....
۷	۱,۵ اهداف تحقیق.....
۸	۱,۶ کاربردهای تحقیق.....
۹	۱,۷ استفاده کنندگان از نتیجه تحقیق.....
۹	۱,۸ فلسفه (پارادایم) تحقیق.....
۹	۱,۹ رویکرد تحقیق.....
۱۰	۱,۱۰ استراتژی تحقیق.....
۱۰	۱,۱۱ سطح، کانون و واحد تحلیل.....
۱۱	۱,۱۲ قلمرو تحقیق.....
۱۱	۱,۱۳ تعاریف واژگان کلیدی.....
۱۴	فصل دوم: ادبیات تحقیق.....
۱۵	۲,۱ تصمیم‌گیری.....
۱۵	۲,۱,۱ اهمیت تصمیم‌گیری.....
۱۶	۲,۱,۲ انواع تصمیم‌ها.....
۲۲	۲,۲ تئوریهای تصمیم‌گیری.....
۲۲	۲,۲,۱ تصمیم‌گیری منطقی (تصمیم‌گیری جامع عقلایی).....

- ۲,۲,۲ تئوری انتخاب عقلایی..... ۲۴
- ۲,۲,۳ عقلانیت محدود در تصمیم‌گیری و تصمیم‌گیری رفتاری..... ۲۴
- ۲,۲,۴ تئوری تصمیم‌گیری شهودی..... ۲۷
- ۲,۲,۵ تصمیم‌گیری تدریجی (تصمیم‌گیری رویشی)..... ۲۹
- ۲,۲,۶ تئوری تصمیم‌گیری اجتنابی..... ۳۰
- ۲,۳ تقابل دو تئوری فراگیر؛ عقلانیت کامل و عقلانیت محدود..... ۳۱
- ۲,۳,۱ انسان اقتصادی در تئوریهای مبتنی بر عقلانیت محض..... ۳۳
- ۲,۳,۲ شرایط مرزی برای بهینه‌سازی تصمیمات..... ۳۴
- ۲,۳,۳ چهارچوب‌پذیری تصمیم‌گیری..... ۳۵
- ۲,۳,۴ انسان اقتصادی عقلایی در مقابل انسان دارای تمایلات (سوگیری‌های) رفتاری..... ۳۶
- ۲,۳,۵ محدودیت‌های مرتبط با عقلانیت (فردی و سازمانی)..... ۳۷
- ۲,۴ مدل‌های تصمیم‌گیری فردی و سازمانی..... ۳۹
- ۲,۴,۱ رهیافت علمی مدیریت..... ۴۰
- ۲,۴,۲ مدل (الگوی) کارنگی..... ۴۱
- ۲,۴,۳ مدل ظرف زیاله..... ۴۲
- ۲,۵ مقوله‌های کلان رفتاری تاثیرگذار بر تصمیم‌گیری..... ۴۴
- ۲,۵,۱ فرهنگ..... ۴۴
- ۲,۵,۱,۱ تعاریف فرهنگ..... ۴۴
- ۲,۵,۱,۲ علل دشواری تعریف فرهنگ..... ۴۶
- ۲,۵,۱,۳ بازبینی فرهنگ‌ها به عنوان محدودیت‌هایی بر عقلانیت..... ۴۷
- ۲,۵,۱,۴ نقش اجتماع و فرهنگ در تصمیم‌گیری..... ۴۹
- ۲,۵,۱,۵ فرهنگ و اقتصاد..... ۵۰

۵۰	۲,۵,۱,۶	مشخصه ها و رفتارهای متأثر از فرهنگ در بازار سرمایه.....
۵۳	۲,۵,۲	اخلاق.....
۵۵	۲,۵,۲,۱	تصمیم گیری اخلاقی.....
۵۶	۲,۵,۲,۲	رویکردهای تصمیم گیری اخلاقی.....
۵۷	۲,۶	قلمرو مالی رفتاری.....
۶۰	۲,۶,۱	تاریخچه و سیر تکامل مالی رفتاری.....
۶۸	۲,۶,۲	تئوری چشم انداز؛ تئوری جامع مالی رفتاری.....
۷۰	۲,۶,۲,۱	نمایندگی.....
۷۲	۲,۶,۲,۲	دسترسی اطلاعات.....
۷۵	۲,۶,۲,۳	اتکاء و تعدیل.....
۷۵	۲,۷	پیشینه تحقیق.....
۷۵	۲,۷,۱	تحقیقات داخلی.....
۸۰	۲,۷,۲	تحقیقات خارجی.....
۸۹		جمع بندی فصل.....
۹۱		فصل سوم: روش تحقیق.....
۹۲	۳,۱	عناصر اصلی پارادایم.....
۹۲	۳,۱,۱	روش شناسی.....
۹۲	۳,۱,۲	هستی شناسی.....
۹۳	۳,۱,۳	معرفت شناسی.....
۹۳	۳,۲	فلسفه (پارادایم) تحقیق.....
۹۵	۳,۲,۱	پراگماتیسم.....
۹۶	۳,۲,۲	اصول پراگماتیسم.....

- ۳,۲,۳ تناسب پراگماتیسم و ابعاد تحقیق..... ۹۷
- ۳,۳ رویکرد تحقیق..... ۹۸
- ۳,۴ استراتژی تحقیق..... ۱۰۰
- ۳,۴,۱ استراتژی تحقیق در بخش کیفی..... ۱۰۱
- ۳,۴,۲ استراتژی تحقیق در بخش کمی..... ۱۰۲
- ۳,۵ ابزار جمع‌آوری اطلاعات، جامعه آماری و نمونه‌گیری..... ۱۰۳
- ۳,۵,۱ در بخش تحقیق کیفی..... ۱۰۳
- ۳,۵,۲ در بخش تحقیق کمی..... ۱۰۴
- ۳,۶ روایی و پایایی تحقیق..... ۱۰۶
- ۳,۶,۱ در بخش تحقیق کیفی..... ۱۰۶
- ۳,۶,۲ در بخش تحقیق کمی..... ۱۰۷
- ۳,۷ روشهای تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۱۱۱
- ۳,۷,۱ بخش تحقیق کیفی..... ۱۱۱
- ۳,۷,۲ بخش تحقیق کمی..... ۱۱۳
- فصل چهارم: یافته‌های تحقیق..... ۱۱۷**
- ۴,۱ تحلیل مصاحبه‌های انجام شده با خبرگان و کارشناسان..... ۱۱۸
- ۴,۱,۱ ویژگی مصاحبه شونده‌ها..... ۱۱۸
- ۴,۱,۲ مولفه‌های شناسایی شده..... ۱۱۹
- ۴,۱,۲,۱ بعد سوگیری ادراکی..... ۱۱۹
- ۴,۱,۲,۲ بعد سوگیری محاسباتی (اسنادی، قضاوتی)..... ۱۲۴
- ۴,۱,۲,۳ بعد سوگیری احساسی (عاطفی)..... ۱۳۰
- ۴,۱,۲,۴ بعد فرهنگی..... ۱۳۹

۱۴۳	۴,۲	تحلیل آنتروپی شانون
۱۴۸	۴,۳	روایی و پایایی تحقیق کیفی
۱۴۹	۴,۴	تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها
۱۴۹	۴,۴,۱	توصیف پاسخگویان
۱۵۲	۴,۴,۲	روایی و پایایی تحقیق کمی
۱۵۸	۴,۴,۳	برازش مدل
۱۶۳	۴,۴,۴	روابط علی و معلولی بین متغیرهای مکنون
۱۶۸		فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۶۹	۵,۱	مرور کلی تحقیق
۱۷۲	۵,۲	بحث و نتیجه گیری
۱۷۶	۵,۳	نوآوری تحقیق
۱۷۷	۵,۴	پیشنهادهاى تحقیق
۱۷۷	۵,۴,۱	پیشنهادهاى کاربردى
۱۷۸	۵,۴,۲	پیشنهادهاى پژوهشى
۱۸۰	۵,۵	محدودیت‌هاى تحقیق
۱۸۲		منابع
۲۰۳		ضمائم (پرسشنامه و نمونه خروجی‌هاى آماری)

فهرست جداول

- جدول شماره ۱-۲: ویژگی انواع تصمیمات..... ۱۹
- جدول شماره ۲-۲: ویژگیهای انسان عقلایی اقتصادی..... ۳۳
- جدول شماره ۲-۳: اصول تحلیل در تصمیم گیری منطقی..... ۳۴
- جدول شماره ۲-۴: مطالعات انجام شده در رابطه با تصمیم گیری سرمایه گذاران..... ۸۸
- جدول شماره ۱-۳: عناصر پارادایمها..... ۹۴
- جدول شماره ۲-۳: دفاتر کارگزاری مستقر در استان خراسان رضوی..... ۱۰۵
- جدول شماره ۳-۳: تحلیل عاملی مقوله های تحقیق..... ۱۰۸
- جدول شماره ۳-۴: روایی و پایایی سوالات پرسشنامه..... ۱۱۰
- جدول شماره ۳-۵: مختصات تحقیق..... ۱۱۵
- جدول شماره ۳-۶: مراحل تحقیق..... ۱۱۶
- جدول شماره ۱-۴: مولفه های سوگیری ادراکی..... ۱۲۴
- جدول شماره ۲-۴: مولفه های سوگیری محاسباتی..... ۱۳۰
- جدول شماره ۳-۴: مولفه های سوگیری احساسی..... ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۴: مولفه های فرهنگ..... ۱۴۲
- جدول شماره ۴-۵: مقوله های تعیین شده تحقیق کیفی جهت تحلیل آنتروپی شانون..... ۱۴۴
- جدول شماره ۴-۶: فراوانی مقوله ها..... ۱۴۴
- جدول شماره ۴-۷: ماتریس بهنجار مقوله ها..... ۱۴۵
- جدول شماره ۴-۸: میزان عدم اطمینان مقوله ها..... ۱۴۶
- جدول شماره ۴-۹: مقادیر مقدماتی ضریب اهمیت مقوله ها..... ۱۴۷
- جدول شماره ۴-۱۰: ضریب اهمیت مقوله ها..... ۱۴۷

- جدول شماره ۱۱-۴: رتبه بندی مقوله ها..... ۱۴۷
- جدول شماره ۱۲-۴: فراوانی و درصد فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان..... ۱۵۰
- جدول شماره ۱۳-۴: تحلیل عاملی مربوط به سوگیریهای شناختی..... ۱۵۳
- جدول شماره ۱۴-۴: تحلیل عاملی مربوط به سوگیریهای عاطفی..... ۱۵۴
- جدول شماره ۱۵-۴: تحلیل عاملی مربوط به شخصیت..... ۱۵۴
- جدول شماره ۱۶-۴: تحلیل عاملی مربوط به عوامل فرهنگی..... ۱۵۵
- جدول شماره ۱۷-۴: تحلیل عاملی مربوط به مقوله‌های تحقیق..... ۱۵۷
- جدول شماره ۱۸-۴: جمع بندی مقوله های اصلی و فرعی..... ۱۵۸
- جدول شماره ۱۹-۴: آزمون مولفه‌های سوگیری ادراکی و محاسباتی..... ۱۶۰
- جدول شماره ۲۰-۴: آزمون مولفه های فرهنگی و شخصیت..... ۱۶۱
- جدول شماره ۲۱-۴: آزمون مولفه‌های سوگیری عاطفی..... ۱۶۲
- جدول شماره ۲۲-۴: آزمون مصادیق مربوط به زمان..... ۱۶۳
- جدول شماره ۲۳-۴: آزمون مسیر دو سویه سوگیری ادراکی و محاسباتی..... ۱۶۳
- جدول شماره ۲۴-۴: تحلیل مسیرهای معنادار..... ۱۶۴
- جدول شماره ۲۵-۴: شاخصهای برآزش: مطلق و نسبی..... ۱۶۶
- جدول شماره ۱-۵: جمع‌بندی مقوله‌های اصلی و فرعی تحقیق به همراه شواهد و مصادیق..... ۱۷۱

فهرست اشکال

- شکل شماره ۱-۲: هرم سازمان و سطوح تصمیم‌گیری ۱۹
- شکل شماره ۲-۲: سیر تحول تئوریهای مالی و سرمایه‌گذاری ۶۲
- شکل شماره ۲-۳: ابعاد شخصیتی سرمایه‌گذاران ۶۵
- شکل شماره ۲-۴: تابع ارزش سرمایه‌گذاران با رویکرد رفتاری ۷۰
- شکل شماره ۳-۱: تقسیم بندی استراتژی تحقیق ۱۰۱
- شکل شماره ۴-۱: رابطه بین متغیرهای مشاهده شده و مکنون ۱۵۹
- شکل شماره ۴-۲: پارامترهای برازش شده سوگیری ادراکی و محاسباتی ۱۶۰
- شکل شماره ۴-۳: پارامترهای برازش شده عوامل فرهنگی و شخصیت ۱۶۱
- شکل شماره ۴-۴: پارامترهای برازش شده سوگیری عاطفی ۱۶۱
- شکل شماره ۴-۵: پارامترهای برازش شده مربوط به زمان ۱۶۲
- شکل شماره ۴-۶: الگوی کلی تحقیق مستخرج از تحلیل مسیر ۱۶۴
- شکل شماره ۴-۷: الگوی نهایی تحقیق ۱۶۷

فصل اول

کلیات تحقیق

۱.۱. مقدمه

جمهوری اسلامی ایران، تجربه سه دهه شعار استقلال، آزادی و عدالت را پشت سر گذاشته است و اکنون که با رویکرد به آینده و سند چشم انداز، در چهارمین دهه انقلاب، مصمم است گام دیگری طی نماید، نیاز به ترسیم نقشه راه و تعیین استراتژی منطبق بر تحولات موجود و در نهایت پارادایم‌سازی می‌باشد. نام‌گذاری دهه چهارم انقلاب اسلامی از جانب مقام معظم رهبری، یک جهش برنامه‌ای در نظام برنامه‌ریزی کشور است. شعار و هدف دهه چهارم انقلاب، پیشرفت و عدالت تعیین شده است تا همه تلاش‌ها و برنامه‌ریزی‌ها برای رسیدن به این اهداف بزرگ باشد. از سوی دیگر تحقق آرمان‌ها و اهداف جمعی برشمرده شده در سند چشم انداز بیست ساله کشور استقرار عدالت اجتماعی، ایجاد فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد و ... مستلزم برنامه‌ریزی و توجه ویژه به جایگاه کنونی (وضع موجود) و فرصت‌های پیش‌روی کشور جهت نیل به آرمان‌های مذکور (وضع مطلوب) می‌باشد. یکی از گام‌های بسیار مهم در برنامه‌ریزی، «شناخت وضع موجود» می‌باشد. بدون این شناخت و بررسی اینکه «در چه وضعیتی قرار داریم» نمی‌توان مقایسه‌ای منطقی میان «آنچه هست» و «آنچه باید باشد» صورت داد. بر این اساس آنچه انگیزه و محرک اصلی را در برنامه‌ریزی و اجرای مفاد آن سرعت می‌بخشد، در ابتدای امر «شناخت وضع موجود» و «آنچه هست» می‌باشد. در این راستا اگر برنامه‌ای بخواهد توفیق یابد، باید با جهان‌بینی حاکم بر رفتار مردم هماهنگ باشد. چرا که برنامه، خود، ابزار هدایت رفتار عمومی مردم است و اگر برنامه در جهت چنین رفتاری تنظیم نشده باشد، آن برنامه به چالش‌های متعددی دچار شده و جامعه را با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو می‌کند.

در اسناد بالادستی کشور نیز، تقویت بازار سرمایه در ردیف اولویت‌های اساسی قرار گرفته است. این اولویت ناشی از ضرورت‌های اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی، واگذاری امور به مردم، افزایش شفافیت و سلامت امور اقتصادی، افزایش مشارکت مردم و محور قرار گرفتن بازار سرمایه برای توسعه و رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها و مناطق جهان است. هر برنامه و الگوی منطقی مرتبط در این باره به طور کلی باید اولاً، وضعیت موجود را درست تحلیل کند، ثانیاً، وضعیت مطلوبی را ترسیم نماید، ثالثاً، راهبرد حرکت را مشخص کند، رابعاً، خود ارزیاب و آسیب‌شناس باشد. سرمایه‌گذاران حقیقی به نوعی مهمترین رکن بازار سرمایه به شمار

می‌روند که هر گونه برنامه ریزی در سطوح خرد و کلان بدون شناخت رفتار آن‌ها امکان‌پذیر و واقع‌گرا نمی‌باشد. پراکندگی سرمایه‌گذاران را به لحاظ جغرافیایی و بر اساس تقسیمات استانی می‌توان مورد نظر قرار داد که بر این مبنا رفتار سرمایه‌گذاران خراسان رضوی در این تحقیق محور و کانون توجه محقق می‌باشد.

۱.۲. بیان مساله

طی چندین دهه، عقلانیت کامل سرمایه‌گذاران فرضیه اصلی بسیاری از تحقیقات دانشگاهی به شمار می‌رفت (چاندرا و رویندر، ۲۰۱۱). در نظریات کلاسیک، رفتار سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه بر مبنای نظریه مطلوبیت اقتصادی تفسیر می‌شد (نلسون و دیگران، ۲۰۰۸). نظریات کلاسیک بر این فرض استوارند که سرمایه‌گذاران در زمان تصمیم‌گیری به صورت کاملاً عقلایی عمل می‌کنند که این با نظریه انسان اقتصادی^۱ عقلایی منطبق است. انسان اقتصادی عقلایی، کسی است که ضمن برخورداری از قوه ادراکی یک انسان سالم به صورت عاقلانه رفتار کند. رفتار عقلایی، رفتاری است مبتنی بر استفاده از عقلانیت نامحدود که منتج به انتخاب عقلایی و تصمیم‌گیری عقلایی می‌گردد (کیم و نافسینگر، ۲۰۰۸). در این شرایط سرمایه‌گذاران اولاً می‌توانند اطلاعات مرتبط را به دست آورده و ثانیاً قادر خواهند بود تا مبتنی بر آن، تحلیل دقیقی ارائه کنند.

بررسی‌ها و پژوهش‌های متعدد علمی در زمینه رفتار سرمایه‌گذاران، اهمیت عوامل روان‌شناختی، ارتباطی، تعصبات (سوگیری‌های) احساسی و شناختی و ... را مشخص کرد (لانگو و پامپین، ۲۰۰۴). در برخی مواقع عوامل مختلفی باعث بروز رفتار غیرعقلایی می‌شود و نحوه تصمیم آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. این دسته از عوامل عرصه ظهور علوم رفتاری در مباحث مالی را ایجاد کرده است. مالی رفتاری به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه افراد، اطلاعات را گردآوری، تعبیر و مورد پردازش قرار می‌دهند (ریزی، ۲۰۰۸). این حوزه از دانش تاکید ویژه‌ای بر روی تعصبات شناختی و احساسی تمرکز دارد. به عبارت دیگر انسانها به خاطر ترجیحاتشان (سوگیری‌های احساسی)، به دلیل خطاهای شناختی (سوگیری‌های شناختی) و ... کاملاً عقلایی رفتار نمی‌کنند (فارلین، ۲۰۰۶).

¹ Homo Economicus

سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران، جامعه مطلوب ایرانی را در افق ۱۴۰۴ ترسیم می‌کند. اولویت‌های الگوی پیشرفت اسلامی-ایرانی در افق چشم‌انداز در ذیل اهداف پیشرفت قرار می‌گیرد. با توجه به این که یکی از ابعاد مورد نظر در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت، عرصه زندگی و اهداف مربوط به آن است، می‌بایست برنامه‌ریزی‌ها مبتنی بر شناخت حوزه‌های تاثیرگذار صورت گیرد که در اسناد توسعه کشور و توصیه‌های مسئولان به آن‌ها اشاره شده است. اگر سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت را حاوی مفهوم تغییر و تحول بدانیم - که قطعاً چنین است - هدایت موفقیت‌آمیز آن مستلزم توجه به این موضوع است که حوزه‌های نقش‌آفرین را شناسایی کرده و رفتار ذی‌نفعان کلیدی را در حوزه‌های مدنظر به صورت علمی تبیین نمود تا جهت‌دهی رفتار عمومی و گام‌های بعدی مبتنی بر شناخت و مساله اصلی بخش‌های مختلف طی شود (اقتباس از کامینگز، ۲۰۰۵). بر این مبنا گام برداشتن در مسیر تدوین الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت که راهی دراز مدت را در پیش روی خواهد داشت، نیازمند ایجاد شناختی کامل از چگونگی رفتار ذی‌نفعان کلیدی در بخش‌های مختلف (در حوزه بازار سرمایه: سرمایه‌گذاران) و در نتیجه تقویت نقاط مثبت و اصلاح انحرافات موجود است.

جایگاه و نقش بازار سرمایه در اقتصاد کشور در سطوح کلان، شرکتی و فردی غیر قابل انکار است. در سال ۱۳۹۰ بیش از ۷۵ هزار میلیارد تومان سهام به بخش خصوصی واگذار شد. ارزش بازار سرمایه با اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی به بیش از ۳۰۰ هزار میلیارد تومان در شهریور ماه ۹۲ بالغ شده که تا پایان برنامه پنجم توسعه ارزش بازار سرمایه می‌بایست به ۵۰۰ میلیارد دلار برسد. حجم معاملات بازار سرمایه در شش ماهه نخست سال ۹۲ بیش از ۱۴۰۰ میلیارد تومان، بازده بورس طی نه ماه ابتدایی سال ۹۲ صد درصد و از ابتدای سال ۹۱ بیش از ۱۸۰ درصد بوده است. در سال ۹۱، تعداد یک میلیون و ۸۳۸ هزار و ۵۰۰ سهامدار حقیقی در بورس اوراق بهادار تهران به داد و ستد پرداختند و هم‌اکنون (آبان ماه ۹۲) بیش از ۳ میلیون سرمایه‌گذار حقیقی سهامدار شرکتهای مختلف در بازار سرمایه می‌باشند که بیشتر معاملات (خرید و فروش) را در این بازار انجام می‌دهند. خرید و فروش اشخاص حقیقی به ترتیب ۶۲ و ۶۵ درصد کل ارزش خرید و فروش در بازار سرمایه بوده که می‌توان گفت بیشترین منافع و خطرات این بازار متوجه سرمایه‌گذاران حقیقی است و استان خراسان رضوی در معاملات بازار سرمایه بعد از تهران رتبه دوم را دارا می‌باشد. سرمایه‌گذاران در این